

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДОРΟΣЛИХ

Навчання є активним процесом, який передбачає насамперед активність його суб'єктів. Характер активності кожного із суб'єктів обумовлюється його призначенням як учасника навчального процесу. Призначення учителя полягає в тому, щоб навчити, призначення учня – навчитися. Учитель повинен забезпечити учню можливість оволодіти іншомовним мовленням у процесі навчання, а учень повинен докласти зусиль, щоб оволодіти цим мовленням. Учитель організує навчальну діяльність учня, учень її реалізує.

Аналіз зарубіжної та вітчизняної літератури надав можливість виділити три загальні групи методів навчання іноземних мов дорослих: демонстрація (показ), пошук і вправлення. Деякі зарубіжні вчені виділяють групу методів оцінювання. Виходячи із закономірної взаємодії учителя та учня, розрізняють методи навчання й методи учіння.

У системі навчання дорослих зарубіжні вчені виділяють шість методів для забезпечення навчальної діяльності слухачів: демонстрацію, направлену (керовану) дискусію, контрольовану дискусію, лекцію-дискусію, бесіду та тьюторіал.

Демонстрація – це один із методів, що найчастіше використовується у навчанні дорослих. Учитель демонструє слухачам новий матеріал, показує його функціонування. Слухач, у свою чергу, знайомиться з новим матеріалом й імітує вчителя. Завдання учителя – завчасно проаналізувати засоби демонстрації матеріалу, щоб запобігти втраті інтересу слухачів і, тим самим, сприяти легкому й невимушеному засвоєнню матеріалу.

Демонстрація нового матеріалу супроводжується поясненням учителя. Таке пояснення здійснюється одночасно з організацією самостійного пошуку слухачів, що стимулює їх розумову активність, необхідну для успішного засвоєння нового матеріалу. Зі свого боку, студент осмислює нові мовні та мовленнєві явища на основі розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння та умовиводу.

Керована дискусія – це метод, який у зарубіжній педагогіці іноді називається “дискусія крок за кроком”. Учитель заздалегідь готує запитання, які поступово приведуть до застосування слухачами своїх другорядних знань, які ще не є сформованими. Однак, учитель повинен бути готовим, що дискусія піде не за його сценарієм. У такому випадку учитель має підтримати нову дискусію слухачів, хоча іноді, він не повинен відхилитися від запланованої теми. Не зважаючи на те, що метод керованої дискусії простий і легкий у підготовці, він вимагає упевненості від учителя, глибоких знань і ретельної підготовки.

На відміну від керованої дискусії, в ході контрольованої дискусії учитель пропонує тему для обговорення і висловлює свою думку щодо неї. Слухачі, у свою чергу, висловлюють свої міркування або ставлять запитання, чи роблять висновки. Однак, учитель знаходиться у центрі уваги, й більшість запитань або коментарів направлені на нього, а не на учасників. Один із недоліків у застосуванні цього методу є те, що тільки активні та впевнені слухачі стають учасниками дискусії, а навчальні потреби пасивних студентів не задовільняються. У такому випадку роль учителя полягає в організації такого середовища, яке б сприяло залученню усіх слухачів: 1) розташувати учасників у коло так, щоб забезпечити зоровий контакт; 2) направляти коментарі й запитання одного учасника до іншого.

Метод лекція-дискусія має спільні риси з методом контрольованої дискусії, але має іншу форму: коротке повідомлення/лекція, а потім – дискусія. На відміну від попереднього методу, роль учителя більш домінуюча, тому його завданням є представити матеріал більш широко та глибоко, ніж просто зосередити увагу слухачів на певній темі або проблемі. Дискусія може виникнути у разі нерозуміння або незгоди з певними поясненнями. У такому

випадку, завдання учителя – ретельно вибирати тему, щоб не провокувати слухачів на тривалі обговорення.

Окрім ретельної підготовки, усі види дискусій вимагають певних умінь з боку вчителя вести дискусію:

- уникнути паузи в аудиторії, особливо на початку дискусії;
- залучати пасивних слухачів до дискусії;
- не дозволити лідерам групи заволодіти дискусією;
- не відволікатися від предмету дискусії;
- направляти коментарі й запитання учасників один від одного;
- "витягувати" більше інформації;
- надавати час на обдумання;
- спостерігати за реакцією аудиторії на відповідь кожного із учасників дискусії.

Лекція – найбільш розповсюджена форма організації навчального процесу у вищій школі. В основі лекції повинна бути упорядкована, системна інформація, яка спонукає слухача до самостійного мислення й допомагає йому усвідомити об'єктивні закономірності. Найважливіші якості лекції – науковість, зв'язок з життям, дійсність.

Зарубіжні педагоги відносять лекцію до методів навчання та свідчать, що лекція – не ретельно підготовлена усна презентація матеріалу досвідченим викладачем, а спосіб передачі інформації. Тільки за цієї умови метод-лекція буде таким же ефективним, як і решта методів.

Під час проведення лекції викладач повинен слідувати наступним правилам: забезпечити науковість та інформативність, доказовість й аргументованість; обсяг матеріалу не повинен перевищувати відведений час; забезпечити зоровий контакт зі слухачами (не читати з листа); активізувати мислення слухачів шляхом постановки проблем; викладати матеріал логічно й емоційно, враховуючи рівень компетентності слухачів; забезпечити слухачів коротким змістом лекції із зазначенням основних понять та ключових слів; при можливості використовувати аудіовізуальні дидактичні засоби.

Тьюторіал: у зарубіжній літературі виділяють три види тьюторіалу: 1) під крівництвом учителя (supervision) – учень працює під наглядом учителя над запропонованою темою, представляє її й доводить своє дослідження в процесі обговорення; другий варіант – учитель оцінює дослідження учня, вказує на помилки, обґрунтовує оцінку, надає рекомендації; 2) робота в групі (group tutorials) – максимальна кількість слухачів не повинна перевищувати 6-7 чоловік для досягнення ефективності навчання; 3) практичні заняття (practical tutorials) – бувають як індивідуальні, так і групові; проводяться в лабораторії, бібліотеці, підприємстві тощо.

Зарубіжні вчені виділяють чотирнадцять групових методів учіння, що найчастіше використовуються у навчанні дорослих: 1) метод "мозкового штурму" (Brainstorming); 2) "Buzz" групи (Buzz-Groups); 3) дебати (Debate); 4) групова дискусія (Group Discussion); 5) інтерв'ю (Interview); 6) спостереження (Listening and Observing); 7) метод "Пенл" (Panel); 8) метод групових проєктів і кейс-навчання (Group Projects and Case Studies); 9) рольова гра, моделювання, ігри (Role-Play, Simulation and Gaming); 10) семінар (Seminar); 11) "Сніжна куля" (Snowballing); 12) "Т"-групи (Therapy (T) Groups); 13) екскурсія, конференція (Visits, Tours and Field Trips); 14) навчальні майстерні (Workshops).

До індивідуальних методів учіння відносять основні шість: 1) письмове завдання (есе, курсова робота, наукове дослідження); 2) комп'ютерне навчання; 3) дистанційне навчання; 4) персональний інструктаж; 5) практика; 6) персональний тьюторіал.

При використанні методів учіння вчитель виступає в ролі помічника, а не як джерело знань. Учитель відповідальний за створення навчальної ситуації, а не за наслідки (кінцевий результат).